

ТЕОРЕТИЧНА КУЛЬТУРОЛОГІЯ

УДК 130.2:008 Тичина XIX-XX

Г. В. Вдовиченко, д-р філос. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна
georgyv dovychenko@knu.ua

ФІЛОСОФСЬКІ НАСТАНОВИ РАННЬОЇ ТВОРЧОСТІ П. ТИЧИНИ ЯК ОБ'ЄКТ МОДЕРНО-ПОСТМОДЕРНОГО МІТОТВОРЕННЯ

У статті класифікуються та висвітлюються охоплюючи останні сто років три етапи – дорадянський, радянський і пострадянський – дослідження та мітологізування життя й творчості П. Тичини на прикладі вивчення в Українській державі, УСРР (УРСР), Україні та за кордоном філософських настанов його ранньої творчості. У контексті системного розгляду специфіки формування згаданих етапів впродовж 1918–2019 рр. на матеріалі у тому числі маловідомих нині розвідок понад п'ятдесяти представників вітчизняного й зарубіжного тичинознавства, як і широкого кола матеріалів поетичної, прозової, науково-публіцистичної й епістолярної спадщини самого П. Тичини та його колеґ-сучасників, у статті здійснено спробу критичного міждисциплінарного – культурологічно-філософсько-літературознавчого – аналізування ідейно-світоглядних засад і підсумків модерного та постмодерного мітологізування ранньої творчості П. Тичини як провідного творця й символу вітчизняних модерно-соцреалістичного письменства і в цілому культуротворення.

Ключові слова: міт, мітотворення, тичинознавство, рання творчість П. Тичини, філософські настанови, українська література XX ст., Модерн, Постмодерн, соцреалізм.

Постановка проблеми. Творча постать П. Тичини як, по суті, чільного представника модернізму в новій українській літературі й, власне, одного з найяскравіших та найсамобутніших поетів ХХ ст. є, що показово, чи не найдослідженішою у літературознавстві і, однак, як парадоксально це не виглядає, й дотепер напрочуд замітологізованою та несприйнятною читацьким загалом. Його твори назавжди увійшли до української та світової літератури як, з одного боку, відверте, але, з іншого, й украй двозначно-суперечливе свідчення, власне, найвідомішого з плеяди творців епохи "Розстріляного Відродження" про її вельми нетривалий високий злет та, на жаль, трагічний фінал. На особливу увагу вчених, з огляду на це, зазвичай заслуговує рання творчість П. Тичини – від перших його відомих нині дитячих віршів та поезій 1906–1907 рр. до підбиваючих вагомий підсумки цього фактично найпоказовішого періоду його художньої діяльності окремих циклів віршів кінця 20-х рр. ХХ ст. і збірки поезій "Чернігів" (1930). Але саме цей, найтрагічніший та разом із тим найцікавіший, період ідейно-світоглядного формування П. Тичини – від дитячих та, головним чином, юнацьких років до обрання академіком ВУАН (1929) і видання згаданої збірки поезій, – був, є й, переконані, ще довго лишатиметься головним об'єктом модерно-постмодерного мітотворення в тичинознавстві та в українських літературознавстві та гуманітаристиці в цілому.

Порушена у статті проблема згаданого мітотворення минулого й початку нинішнього століття стала впродовж трьох останніх десятиліть, зі здобуттям Україною незалежності, межевим ідейно-світоглядним викликом-маркером метаморфозування радянського соціокультурного дискурсу за умов входження до мультикультурно-глобалізованого світу. Вітчизняна гуманітарна криза епохи цивілізаційного зламу, як вкрай промовистий наслідок тягlosti багатокілової традиції втрати українським народом геополітичної суб'єктності – його наслідувальної професійно-культурної мітотворчої субпідрядності іншим колонізуючим етносам і державам, віднаходить своє чи не найпромовистіше ілюстрування та пояснення саме на прикладі творчого шляху П. Тичини. Чи не найпоказовіший діяч, віршець, символ і вже міт українських культуро-, націо- та державотворення ХХ ст., автор збірок поезій "Сонячні кларнети" і водночас "Партія веде", на наш погляд, був, є й залишиться невід'ємним складником вітчиз-

няного мітотворення як один із чільних – найуспішніших і разом із тим найкритикованіших – його натхненників, творців і прикладів.

З огляду на це вивчення історії символізування образу Тичини як міту у вітчизняних дорадянському, радянському і пострадянському дискурсах ХХ – початку ХХІ ст. є важливим складником дослідження триваючого процесу конструювання-деконструювання міту модерно-постмодерної України. Як це впливає з попередньо проведеного нами і частково відображеного в наших публікаціях [2, 3, 4] комплексного вивчення виданих в Україні та за кордоном впродовж ста останніх років понад ста досліджень життя і творчості П. Тичини, однією з найменш вивчених і найважливіших проблем тичинознавства й досі є питання світоглядного формування поета і, в першу чергу, вираження саме тоді визначальних для всього життєвого шляху філософських настанов його ранньої творчості. Пропонована в цій статті спроба її початкового – в його загальних рисах і основних засадах – відтворення передбачає ознайомлення читацької аудиторії з нашою власною версією розвитку основних етапів ранньої творчості П. Тичини і джерел формування її філософських засад у наступній тичинознавчій розвідці.

Аналіз досліджень і публікацій. На нашу думку, доволі значні відмінності вивчення й інтерпретування раннього періоду творчості П. Тичини в дорадянському, радянському та пострадянському тичинознавстві стали предметом критичного літературознавчо-філософського вивчення лише в незалежній Україні, як-от у працях І. Захарчука [7] та В. Хархун [31]. Системно аналізуючи формування засад "мілітарної парадигми літератури соціалістичного реалізму" і "соцреалістичного канону" в літературі УРСР, вони змалювали, не в останню чергу на прикладі поезії П. Тичини, витоки, перебіг та підсумки її кризи 30-х рр. ХХ ст. і пізніших десятиліть. Ознайомлення з цими працями, як і з багатьма малознаними і невідомими досі матеріалами життя та творчості поета і узагальнюючими їх, інколи доволі пікантними, розвідками, як-от "Таємниці письменницьких шухляд. Детективна історія української літератури" (2010) С. Цалика та П. Селігея і статті "Неук, мерзавець і дельфін: антилегендарний Павло Тичина" (2016) та "Павло Тичина в 1917-му. Економіст, сепаратист і Тичинин" (2017) Я. Цимбал, та документальними стріч-

ками ("Будинок "Слово" (2017)), виявило, на наш погляд, актуальність комплексного реконструювання філософських настанов ранньої творчості П. Тичини в світлі й з урахуванням здобутків суперечливого багатоголосся її часто взаємовиключних тлумачень.

Вивченню низки її окремих аспектів у 10-х рр. ХХ ст. – 10-х рр. ХХІ ст., насамперед з'ясуванню мітологічних і філософських витоків та ідейно-філософського змісту перших збірок поезій поета, присвятили увагу як призабуті його сучасники, передусім В. Юринець [32], М. Степняк [22], Б. Корсунська [11] і С. Тельнюк [24, 25, 26, 27, 28], так і сучасні науковці, у тому числі С. Гальченко [5], І. Ольшевський [14, 15] та М. Павленко [16]. Їхні спроби визначити й розглянути філософські настанови ранньої творчості П. Тичини є першими кроками у справі системного культурологічно-літературознавчо-філософського вивчення зумовленості вітчизняним і зарубіжним, передусім професійно-культурним, життям, зокрема філософськими ідеями й вченнями, ідейно-світоглядної еволюції поета. Відсутність такого аналізу, на нашу думку, досі унеможливила науково коректне тлумачення цієї еволюції і надто часто перетворювала її розгляд на предмет політичних антинаукових спекуляцій, про що досить докладно йдеться у працях "Молодий я, молодий... (Поетичний світ Павла Тичини (1906–1925))" (1990) і "Неодцвітаюча весно моя.: Роман-есе про Поета і його Дружину" (1991) С. Тельнюка та статті "«Офіційний» Тичина як ідеологема радянської епохи" (1994) О. Ярового.

Незважаючи на те, що наскрізна для кожного з етапів тичинознавства тема "Г. Сковорода – П. Тичина", яка, власне, й становила осердя осмислення філософських настанов творчості поета за радянської епохи, головним чином у студіях Б. Корсунської, С. Гальченка і С. Тельнюка, дієво актуалізована і в значній частці новітніх тичинознавчих студій, як-от, передусім, у дисертаціях "Ліро-епос П. Тичини (особливості поетики)" (1995) О. Ярового, "Міфологеми поезії Павла Тичини: спроба інтерпретації" (2001) Т. Шестопаолової й "Збірка "Замість сонетів і октав": семантика і поетика" (2007) Ю. Титаренко, а також у публікаціях: "Зміна обличчя: Павло Тичина" (2010) Р. Харчук, "Ідея "філософії серця" Г. Сковороди у збірці Павла Тичини "Замість сонетів і октав" (2014) С. Журби, "Світ світів Павла Тичини: варіанти інтерпретації (на матеріалі "Замість сонетів і октав")" (2015) О. Гальчук і "Дві революції Павла Тичини" (2017) М. Гаухмана, – її системний розгляд, на нашу думку, все ще лишається справою, сподіваємось, недалекого майбутнього.

Важлива роль у цьому процесі належить і згаданим – досить приметним, хоча й поодиноким – спробам "неканонічного" осмислення досі призабутих та прихованих сторінок життя й творчості поета. На окрему увагу заслуговує якісно нове прочитання як усієї відомої нині творчої спадщини його самого, так і опублікованих та рукописних свідчень про життя й творчість П. Тичини його сучасників. Залучаючи, з огляду на це, до нашого розгляду, крім цих і низки інших наукових публікацій, як-от авторських монографій [5, 6, 10, 23], широке коло епістолярної спадщини й мемуаристики П. Тичини [29, 30] та його друзів і колег, ми звернули окрему увагу на п'ять збірок їх спогадів: радянського [17, 19, 20, 21] та пострадянського [8] часу. Дослідження цих трьох основних груп першоджерел: творчої спадщини П. Тичини, передусім першої третини ХХ ст., тичинознавчих наукових праць та спогадів про поета, – дозволяє нам нині констатувати лише початкову й часткову розробленість у них теми цієї статті. На часі потреба узагальнення основних здобутків її попереднього ви-

вчення і водночас визначення напрямів її розвитку в контексті культурологічних студій в Україні та світі.

Мета статті полягає в класифікуванні та висвітленні основного змісту дослідження та мітологізування життя й творчості П. Тичини у дорадянському, радянському і пострадянському тичинознавстві на прикладі вивчення в них впродовж 1918–2019 рр. – в Українській державі, УСРР (УРСР), Україні та за кордоном – філософських настанов його ранньої творчості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Впродовж трьох перших десятиліть ХХ ст., на які припали винятково значимі, знаменні і водночас надто трагічні, події в історії України світового геополітичного значення – вітчизняні національно-визвольні змагання й здобуття незалежності та, по суті, її фактична втрата в тоталітарному СРСР, – тривало формування особистості П. Тичини. Безпосередній свідок й, більше того, визначний ідейний натхненник та творець цієї епохи, поет винятково яскраво відобразив у своїй творчості – від найперших віршів 1906–1907 рр. до збірки поезій "Чернігів" – її поступ та водночас власну, надзвичайно складну й трагічну, духовну і творчу еволюцію. Здійснене нами її вивчення, як і дослідження її розгляду в дорадянському, радянському та пострадянському вітчизняному і зарубіжному тичинознавстві, виразно засвідчило принципову відмінність модерних, соцреалістичних та постмодерних моделей інтерпретування ідейно-художньої еволюції П. Тичини.

Прикметно, що провідні представники кожної з цих груп тичинознавців: 1) дорадянське в УНР, Українській державі й зарубіжне: 1918–1921 рр. (М. Зеров, Ю. Меженко, А. Ніковський та ін.); 2) радянське в УСРР (УРСР) та СРСР в цілому і зарубіжне: 1921–1991 рр. (Б. Корсунська, Ю. Лавріненко, Л. Новиченко, В. Стус, М. Степняк, С. Тельнюк, В. Юринець й ін.); 3) пострадянське в Україні й зарубіжне: 1991–10-ті рр. ХХІ ст. (С. Гальченко, І. Ольшевський, М. Павленко, Я. Цимбал, О. Яровий та ін.), – звертали, за окремими винятками, вкрай побіжну й надто-таки незначну увагу на саме філософські настанови творчості П. Тичини. Якщо в перших, невеликих за обсягом, тичинознавчих студіях першого зі згаданих етапів це відбувалось вкрай принагідно і назагал з винятково націонал-патріотичної позиції, то якраз на другому почався процес замовленого радянською владою вивчення творчості поета лише з марксистсько-ленінської позиції: спочатку в її українській націонал-комуністичній версії, з 30-х і до початку 50-х рр. ХХ ст. – у сталінській, а з середини 50-х і до початку 90-х рр. ХХ ст. – в її різною мірою "гуманізованих" – десталінізованих, проте виразно авторитарних за сутністю варіантах.

За сталінської диктатури в радянському тичинознавстві якраз і тривало досліджене згодом – в кінці другого та на третьому етапі тичинознавчих студій, як-от у працях В. Стуса [23], С. Тельнюка [25] і С. Гальченка [5], – замовлене владою системне фальсифікування, замовчування та в цілому соцреалістичне мітологізування ранньої творчості П. Тичини. Такого самого мітологізування, відповідно до "мілітарної парадигми літератури соціалістичного реалізму" й соцреалістичного канону в літературі УСРР, зазнало й системно контрольоване радянською цензурою понад сім десятиріч реконструювання ідейно-світоглядної еволюції поета, не в останню чергу і філософських засад створення його перших п'яти збірок поезій 1918–1925 рр. Одними з найпоказовіших зразків головно літературознавчого – психоаналітичного й структуралістського – діагнозування радянського мітологізування образу поета в усіх його ланках на засадах докладного текстологічного аналізу як творчої спадщини П. Тичини, так і її підтекстів та контекстів, є, наприклад,

стаття "Еволюція лайки у творчості П. Тичини" (2011) В. Василюка й серія публікацій у журналі "Сучасність", як-от «Чернігів П. Тичини (спроба прочитання)" (1995) В. Діброви й "Без Тичини" (1995) В. Моренця.

Дещо принагідно, проте принципово опонує цьому процесу діаспорне тичинознавство другої половини ХХ ст., відоме, головним чином, завдяки розвідкам: "Хліборобський Орфей, або кларнетизм" (1961) В. Барки, "На шляхах синтези кларнетизму" (1977) і "Павло Тичина і його поема "Сковорода" на тлі епохи" (1980) сучасника та харківського колеги поета Ю. Лавріненка і "Диптих про Тичину" ("Поетія відновлення" (1972) та "Чернігів" (1977)) Г. Грабовича, представлене значним спектром мемуарно-публіцистичних студій. Вони, на наш погляд, зазвичай спільно перебувають під знаком контроверсійних роздумів саме про ранній етап життя та творчості поета в розвідках "Думки про мистецтво" (1923), "Буряне поліття (1917–1927)" (1927) та "Бій за українську літературу" (1929) Є. Маланюка, натхненно злютованих в його сумнозвісно-символічних лейтмотиві "від кларнета твого – пофарбована дудка зосталась" і образі "Божевільна Офелія – знов половецьких степів" поезії "На межі двох епох" (1924). Дієвим продовженням цих студій вже в незалежній Україні є, наприклад, публічна лекція "Дружбою ми здружені": пізній Павло Тичина між модернізмом і соц-реалізмом" (2019) Г. Грабовича і ряд робіт, що цікаво, опонуючих базовим трендам тичинознавства УРСР і діаспори, як-от стаття "Тичина Г. Грабовича й Тичина В. Стуса" (2014) М. Жилина й М. Жилиної.

Здійснений нами розгляд основних здобутків відтворення ідейно-світоглядної еволюції поета впродовж ста останніх років, в тому числі й часткового вивчення філософських засад його ранньої творчості, виявив їх домінуючу зумовленість суспільно-політичним контекстом кожного з етапів цих тичинознавчих студій. Перший з них представлений низкою спроб-рецензій на перші поетичні збірки поета, головним чином саме на "Соняшні кларнети" (1918), насамперед рецензіями "П. Тичина. Соняшні кларнети" (1919) Ю. Меженка-Іванова в "Музагеті" та "Українське письменство в 1918 році" (1919) М. Зерова в "Літературно-Науковому Віснику". Проте лише в рецензії "Павло Тичина" зі збірки статей "Vita Nova" (1919) А. Ніковського вперше було дещо докладніше висвітлено зміст "Соняшних кларнетів" і частково порушено тему нашої публікації.

На відміну від А. Ніковського – політичного й культурного діяча УНР, який визнавав за осердя "філософської декларації" поета "світової космічну гармонію", радянське тичинознавство протягом усіх п'яти виокремлених нами його періодів пояснювало еволюцію світогляду П. Тичини крізь призму кількох тлумачень марксизму-ленінізму, як перехід від абстрактного гуманізму до ідеї класової боротьби. Ці п'ять періодів, з представляючими їх групами учених, відповідають таким періодам у історії УСРР (УРСР): 1) ленінський "військовий комунізм" (В. Елланський, А. Лейтес, І. Майдан); 2) сталінський тоталітаризм з епохою "Розстріляного Відродження" (К. Буревій, М. Степняк, В. Юринець); 3) хрущовська "відлига" (Б. Корсунська, В. Стус, С. Тельнюк); 4) брежнєвський "застій" (С. Тельнюк, Б. Корсунська, В. Стус); 5) горбачовська "перебудова" (С. Гальченко і С. Тельнюк). Чи не перші ознаки процесу "одержавлення" поета в СРСР ми вбачаємо в настановах статті "Павло Тичина (Шкіц)" (1921) його близького друга – члена ВУЦВК і ЦВК СРСР, очільника Держвидаву УСРР В. Елланського про те, що П. Тичина – це "найбільший сучасний український національний поет" і що, разом із

тим, саме "такі, як Тичина є важливими чинниками в утворенні нової революційної культури" УСРР.

Цей перелік далеко не є вичерпним, зокрема до нього можна долучити й полемічні публікації учасників славнозвісної української літературної дискусії 1925–1928 рр. Це статті як провідних критиків П. Тичини "Поет перебільшеної слави" (1925) В. Гадзінського і "Дутий кумир" (1926) В. Поліщука, так і гостро опонуючих їм колег поета з ВАГЛІТЕ М. Хвильового та І. Сенченка. Якщо в рецензії "Зріст і сила творчості Павла Тичини. Вітер з України" (1925) І. Майдана та в розділі "Павло Тичина" з праці "Ренесанс української літератури" (1925) А. Лейтеса досить побіжно, але висвітлено творчий шлях поета до його збірки поезій "Вітер з України" включно, то вже в трьох працях їхніх колег з "літературознавчого" та "філософського" фронтів УСРР – першій (якщо не брати до уваги збірник тичинознавчих статей "Матеріали до характеристики творчості П. Тичини" (1925) Г. Майфета) тичинознавчій авторській монографії "Павло Тичина. Спроба критичної аналізи" (1928) академіка ВУАН В. Юринця й публікаціях К. Буревія [1] та М. Степняка [22] вперше підбито підсумки ідейно-світоглядного поступу П. Тичини у першій третині ХХ ст.

На наш погляд, ця праця В. Юринця та статті К. Буревія та М. Степняка стали необхідною ланкою в санкціонованому Політбюро ЦК КП(б)У процесі офіційного визнання протягом кінця 20-х – початку 30-х рр. ХХ ст. П. Тичини за "найбільшого українського радянського поета" та, по суті, були науковим обґрунтуванням обрання його в 1929 р. академіком ВУАН. Аналізуючи творчу постать поета, головним чином як автора "Соняшних кларнетів", у значно ширшому, ніж усі інші його колеги, контексті світових наукового, культурно-мистецького і суспільно-політичного життя, В. Юринець розробив оригінальний міф про П. Тичину та епоху українських національно-визвольних змагань ХХ ст. як епоху імені саме цього поета. Закладаючи, на нашу думку, в зазначеній праці засади українського філософсько-літературознавчого тичинознавства, В. Юринець визнав П. Тичину за чільного речника модернізму в вітчизняній літературі й у цілому "найідейнішого творця епохи" українського національно-культурного відродження.

Показово, що, власне, всі згадані нами вище тичинознавчі дослідження замовчувалися понад півстоліття в УРСР і, по суті, були вилучені з вітчизняного літературознавчого процесу. Замовчувались як згадана праця репресованого сталінським режимом В. Юринця, так і не менш ґрунтовний аналіз ранньої творчості П. Тичини у статті [22] М. Степняка. Вдаючись, як і В. Юринець, до масштабного літературознавчого відтворення поетичного універсуму П. Тичини у контексті гуманістичного осмислення епох Модерну й авангарду в вітчизняній і світовій культурі, М. Степняк фактично підтримав запропонований у статті К. Буревія [1] поділ ранньої творчості поета на ці чотири етапи: 1) "Соняшні кларнети" і "момент зустрічі з революцією"; 2) "змагання з революцією" в збірках "Плуг" та "Замість сонетів і октав"; 3) "цілковите визнання революції" в поемах "В космічному оркестрі" і "Сковорода"; 4) "період пролетарської поезії" у збірці "Вітер з України".

На межі заключних етапів найдовшого, радянського, тичинознавства – брежнєвського "застою" й горбачовської "перебудови", – за дієвої участі згаданих їх представників було здійснено першу та останню спробу найповнішого на сьогодні, дванадцятитомового, перевидання зібрання творів й усієї відомої рукописної спадщини П. Тичини. Цей винятково вагомий здобуток українських джерелознавства та історії літератури став прикметним підсумком відродження тичинознавчих сту-

дій в УРСР на початку 60-х рр. XX ст., після майже трьох десятиріч критичного занепаду за умов сталінської диктатури. Впродовж 1961–1981 рр. в УРСР побачили світ чотири перші збірники матеріалів та спогадів про П. Тичину й монографії Б. Корсунської, Л. Новиценка, В. Стуса, С. Тельнюка та С. Шаховського, в яких виразно засвідчено принциповий, хоч дуже нерівномірний, але ж перехід від традиції вульгаризаторсько-соціологізуючого інтерпретування життя і творчості поета, насамперед у публікаціях Л. Санова та Л. Смольсона 30-х рр. XX ст., до вельми різної міри "гуманістичності" версій радянського – "марксистсько-ленінського" її мітологізування.

Прикметно, що в центрі уваги трьох провідних тогочасних дослідників світоглядно-філософських настанов ранньої творчості П. Тичини, у тому числі й її культурфілософських засад, а саме Б. Корсунської, С. Тельнюка і В. Стуса, по суті, вперше постав так і не закінчений головний твір поета, великою мірою життєве та творче кредо П. Тичини – поема-симфонія "Сковорода". Ініціатор, коментатор і упорядник найповнішого й досі її перевидання С. Тельнюк не лише докладно дослідив місце і роль цього твору в житті П. Тичини як його, по суті, майже півстолітньої художньої автобіографії, але й залишив найосвяжніший та найцікавіший авторський масив тичинознавчих студій радянського етапу в цілому, насамперед своє славнозвісне "п'ятикнижжя" 1968–1991 рр. [24, 25, 26, 27, 28]. В ньому, в першу чергу в двох заключних розвідках, С. Тельнюк вперше в радянському тичинознавстві розпочав ґрунтовне та, по суті, найоб'єктивніше на той час розкриття філософських і культурфілософських засад, що прикметно, головним чином саме раннього періоду творчості П. Тичини.

Разом із тим цій значною мірою націонал-комуністичній та частково виразній націонал-патріотичній лінії радянського тичинознавства протистояли екстремуми: відображаюча утвердження ідеології неосталінізму в СРСР часів брежнєвського "застою" праця Б. Корсунської [11] і, власне, заперечуюча її засади з української націонал-патріотичної позиції "шістдесятницького" взірця заборонена в СРСР гостра самвидавна стаття В. Стуса [23]. На їх прикладах ми попередньо простежили найпоказовіші тенденції радянського та антирадянського неомітологізування цілого образу П. Тичини у вітчизняному літературознавстві на вельми трагічному для України зламі епох хрущовської "відлиги" й брежнєвського "застою". Якщо, за словами Б. Корсунської, ідея "протиставлення культури соціалізму, її гуманістичної філософської суті світу капіталістичному", відповідно до "ленінських орієнтирів" марксистсько-ленінізму, є чільною в творчості П. Тичини як "одного з видатних творців соціалістичної поезії світу", то В. Стус, по суті, прямо і однозначно заперечив це, розробляючи міт про трагічне перетворення "геніального поета" на "геніального блазня" сталінської диктатури.

Пострадянський етап тичинознавчих студій в Україні та світі позначений великою мірою досить болісним переосмисленням як попередніх здобутків, так і самої творчості П. Тичини у цілому. Поруч із тичинознавчими студіями С. Тельнюка та С. Гальченка початку 90-х рр. XX ст., прикметною рисою яких є намагання системного вивчення ранньої творчості поета з перебудовчогуманізованих, позначених українським націонал-патріотичним пафосом, проте все ще значною мірою таки марксистських засад, поступово оформлюються дві основні течії нового етапу тичинознавства – постнеонародницька і постмодерно-структуралістська, найпоказовішими прикладами яких є праці М. Павленко [16] та І. Ольшевського [14, 15].

переосмислення попереднього, як вітчизняного, так і зарубіжного, зокрема праць Ю. Лавріненка й Г. Грабовича, тичинознавства, вони спільно, хоч і різною мірою, засвідчили його перехід на новий шабель розвитку завдяки деполітизації, плюралізації та відкритості світовому науковому і культурному досвіду.

Приділяючи у праці "Тичининська формула українського патріотизму" (2002) особливу увагу проблемі радикального трансформування "патріотизму" П. Тичини протягом першої половини XX ст., М. Павленко докладно висвітлила перехід поета від раннього творчого етапу "кларнетного" патріотизму (1914–1918), з його виразними українським націонал-патріотизмом, кордоцентризмом і релігійністю, до чи не цілком позбавленого цих ознак "пізнього" радянського патріотизму. Поєднуючи у статті з промовистою назвою "«Падаю і знов іду»: крутосхили Тичининого шляху до Шевченка" (2008) постаті Г. Сковороди, Т. Шевченка і П. Тичини у символ "духовних поводитирів", яких "Бог регулярно посилає Україні", "аби нація не втратила себе остаточно", М. Павленко вказала на постійний багаторівневий "перегук образів-символів" поезії П. Тичини і Кобзаря і визнала за їх спільну "незмінну ознаку" "кордоцентризму". Цей напрям тичинознавства з його традиційним розмежуванням творчості поета першої третини XX ст. та середини 30-х – 50-х рр. XX ст. не менш яскраво представлений у дисертації "Громадсько-політична, державна та культурницька діяльність П. Г. Тичини (1891–1967)" (2010) та серії статей Л. Даниш.

Водночас у монографіях "Павло Тичина: таїна життя і творчості" (2005) та "Павло Тичина: нові штрихи до містичного портрета" (2012) І. Ольшевського, як і частково в низці передуючих їм журнальних публікацій 90-х рр. XX ст. В. Діброви, Т. Кознарського, В. Скуратівського, В. Моренця та ін., було розпочато демонтажу засад радянського тичинознавства в спосіб "дерадянїзування" образу П. Тичини. На цьому, в цілому доволі втішному тлі вирізняються, на наш погляд, публікації, автори яких "повертають" поета до демітологізованого контексту періоду його ранньої творчості, як от: "Б.-І. Антонич та П. Тичина: типологія збігів" (2008) І. Скрипник і "Павло Тичина і Володимир Свідзінський в науковій рецепції Василя Стуса" (2014) О. Соловей. Важливим складником цього стали і перші, з нашого погляду доволі-таки поодинокі й неповні, спроби дослідження ними теми цієї статті. Виходячи у її розроблянні головним чином з продовжуючого тичинознавчу традицію В. Юринця і М. Степняка пошуку С. Тельнюка, В. Стуса і С. Гальченка, ми констатували багатоаспектність вивчення ними та їхніми колегами-тичинознавцями філософських засад ранньої творчості П. Тичини в XX – на початку XXI ст. Перед тим як визначити провідні аспекти вивчення цих засад впродовж усіх трьох етапів розвитку вітчизняного і зарубіжного тичинознавства, стисло підіб'ємо основні підсумки згаданого вивчення.

Ю. Меженко, М. Зеров та А. Ніковський, як і низка інших, менш znаних засновників тичинознавства в УНР і Українській державі, фактично залишили поза увагою цю проблему і обмежились серією вкрай розрізнених, недостатньо аргументованих аналогій між ідеями та образами ранньої творчості П. Тичини й творчого доробку вітчизняних і зарубіжних діячів науки і культури. Типовою для них є думка А. Ніковського про "розвинену музичність" автора "Сонячних кларнетів", "біблейство П. Тичини" як "тільки форми і образи, екстаз і патос святого письма", а також про його "пантеїзм". Те ж саме, на наш погляд, стосується і першого періоду радянського етапу тичинознавства, тоді як саме в зга-

даних публікаціях тичинознавців епохи "Розстріляного Відродження" В. Юринця і М. Степняка вперше накреслено представницьке предметне коло чималою мірою якраз філософських і культурфілософських чинників ранньої творчості П. Тичини.

В. Юринець ввів її до широкого контексту світових наукового, мистецького і суспільно-політичного життя від Античності до Модерну та аналізував у світлі розгляду доробку майже ста тридцяти його діячів, у першу чергу видатних філософів і психологів, як-от: Платона, Плотіна, Ф. Ніцше, К. Маркса та З. Фрейда. Виходячи у вивченні творчості поета з системного аналізу визначених ним у збірках "Соняшні кларнети", "Плуг" і "Вітер з України" таких "грандіозних циклів проблем", як: "космос", "природа", "кохання" й "історія", – він прагнув відтворити історіософію П. Тичини. На думку В. Юринця, ідейно-світоглядна еволюція поета тривала від зумовленої "символічно-релігійним світовідчуженням" у збірці "Соняшні кларнети" її головної історіософської ідеї – "культурницького" сприйняття П. Тичиною історії та української національної революції у березні 1917 р. – до зумовленого його ж "математично-динамічним" світовідчуженням в збірці "Вітер з України" "соціалістичного ідеалу" та "ідеї комунізму".

Вбачаючи у поеті взірцевого діяча вітчизняного культуротворення – видатну "українську культурну фігуру" і "велетенську культурну потенцію", крізь творчість якої саме й промовляє "весь складний, трагічний, багатобарвний, протирічливий, повний мук, катастроф, поразок, перемог, дивний процес" – "революційне визволення українського народу", В. Юринець протиставив цю нову епоху в історії української літератури і України як епоху П. Тичини епосі Т. Шевченка, І. Франка та Л. Українки. Досліджуючи ідейно-художній зміст перших збірок поезій П. Тичини, головним чином "Сонячних кларнетів", як герменевтичний ключ до з'ясування історичних витоків, сутності, результатів та наслідків українських національно-визвольних змагань ХХ ст., В. Юринець визнав поему "Золотий годин" з її дослідженими ним головними поетичними мотивами: "час, грецький хронос, як історичне сумління, регулятор історичних нещастя і історичних триумфів-перемог", "золотий патос Лаври й Софії з постаттю Андрія Первозванного" та "Чумацький Шлях, не як певна реальність, а увічнений символ", – за осереддя українського "національного міту" П. Тичини.

На відміну від В. Юринця, який досить довільно тлумачив творчість поета у світлі широкого асоціативного співставлення її тем, ідей, сюжетів і образів з визначними здобутками професійних культур епох Античності, Відродження, Просвітництва й Модерну, М. Степняк виразно і досить аргументовано окреслив коло таких впливів доробком, у першу чергу та головним чином, вітчизняних "пресимволістів – поетів українського модерну": О. Олесь, В. Пачовського, Г. Чупринки, М. Вороного і особливо М. Філянського. Заперечуючи разом із тим потужність ідейно-світоглядного впливу на П. Тичину творчості О. Блока і в цілому "російського символізму", М. Степняк, що показово, констатував відсутність у автора "Соняшних кларнетів" "філософичності російського символізму". Водночас він наголосив, що ця збірка засвідчує постання "українського символізму" як нового "стилістичного явища і являє собою "акме" передреволюційної української поезії ХХ віку".

Якщо впродовж 30-х – початку 50-х рр. ХХ ст. ранній період творчості П. Тичини піддався найсистемнішій та найглибшій фальсифікації з боку низки чільних вітчизняних практиків радянської соціологізаторсько-соцреалістичної літературної критики, як-от Л. Санова й Л. Смуньсона, яка однозначно вбачала чи не найви-

щий розквіт таланту поета в збірці "Партія веде", то за епохи хрущовської "відлиги" почався поступовий відхід від цієї сталіністської парадигми. Як Б. Корсунська, так і В. Стус трансформували її у 60-х – 70-х рр. ХХ ст. у дві взаємовиключно-доповнюючі моделі радянського тичинознавства: "гуманістично" марксистсько-ленінську і виразно антимарксистську, які творчо синтезував у згаданому "п'ятикнижжі" С. Тельнюк. Спільно десталінізуючи соцреалістичний міф про П. Тичину на основі багатьох невідомих матеріалів з його архіву, в тому числі рукописів поеми-симфонії "Сковорода", Б. Корсунська і В. Стус заклали підвалини дослідження філософських настанов творчості поета з позицій наростаючого неосталінізму та опонуючого йому українського правозахисного руху – "шістдесятництва" в УРСР.

Прикметно, що В. Стус і значно більшою мірою Б. Корсунська, хоча й досить тенденційно, але висвітлили чимало джерел, зокрема філософських, ранньої творчості П. Тичини. В. Стус, плідно використовуючи ідеї статей і праць А. Ніковського, М. Зерова, В. Юринця, М. Степняка й виокремлюючи три сфери "Тичининою космогонії" у "Соняшних кларнетах", визнав творчий шлях поета від цієї збірки до поеми "В космічному оркестрі" еволюцією від "гармонії людини і всесвіту" до "спронеженого оптимізму" та "соціально-космічного дарвінізму". На відміну від В. Стуса, який наголосив, що з 30-х рр. ХХ ст. "геніальний Тичина вмер", а лишився "державний поет", вірші раннього періоду творчості якого вилучали з контексту українського модернізму, фальсифікували і замовчували, Б. Корсунська зауважила, що саме "засвоєння гуманістичного духу марксистсько-ленінської філософії наснажує творчість Тичини" 30-х – 60-х рр. ХХ ст.

Якщо В. Стус гостро закинув П. Тичині, що головний герой його поеми "Сковорода" є "пантеїстом і марксистом уводночас" й навів думку С. Сфремова про те, що таке тлумачення є "викривлення" і "згвалтування", вчинене П. Тичиною над собою, то Б. Корсунська, навпаки, визнала, що в цій поемі "зображено живу постать філософа і поета". Не менш широко й глибоко, ніж Б. Корсунська, досліджував у 60-х – 80-х рр. ХХ ст. творчість П. Тичини провідний вітчизняний тичинознавець С. Тельнюк. Значно докладніше, ніж Б. Корсунська, з якою вони разом працювали в архіві поета в його Київському музеї-квартирі, аналізуючи маловідомі сторінки, зокрема першовитоки, ранньої його творчості, С. Тельнюк приділив значну увагу вивченню, відтворенню і перевиданню поеми "Сковорода". В трьох найосіяжніших та найцікавіших заключних тичинознавчих працях [24, 25, 26] він, як і Б. Корсунська, проте значно масштабніше, детальніше та об'єктивніше дослідив чимало невідомих тоді першоджерел та обставин розвитку ранньої творчості П. Тичини.

Значно глибше й ретельніше, ніж Б. Корсунська, аналізуючи осмислення П. Тичиною значних здобутків світових філософії і культурфілософської думки у підготовчих нотатках до поеми "Сковорода", зокрема концепції видатних німецьких, французьких і російських мислителів Нового часу й Просвітництва, як-от: Т. Гобса, П. Гольбаха, Ж.-Ж. Руссо, К.-А. Гельвеція, Б. Франкліна та ін., С. Тельнюк вказав і на ймовірний вплив на поета саме в 10–20-х рр. ХХ ст. ідей В. Соловйова і Е.-Т.-А. Гофмана, вчень Р. Тагора і джайна-йоги. Вдаючись у вісьмох нарисах монографії "Текстологія поетичних творів П. Г. Тичини" (1990), як і С. Тельнюк, до вивчення переважно раннього етапу творчості поета, С. Гальченко водночас вдався до комплексного аналізу маловідомої архівної, рукописної поетичної та епістолярної, спадщини П. Тичини, зокрема й поеми-симфонії

"Сковорода". Присвячуючи перший нарис «"Матерію мій мозок стежить..."» (Самоосвіта і лектура П. Г. Тичини)" розгляду його інтелектуального становлення в першій третині ХХ ст. як "одного із найосвіченіших радянських письменників", С. Гальченко окремо зупинився на науковій та менше філософській ерудованості поета.

Якісно новим кроком у вивченні раннього етапу життя та творчості П. Тичини вже в незалежній Україні, знаменуючим перехід від радянського до пострадянського тичинознавства, стали, власне, праці І. Ольшевського [14, 15]. Вдаючись у початковому розділі першої під назвою «"Молюсь не самому духу – та й не матерії..."» (вплив світових релігійно-філософських систем на духовну еволюцію Павла Тичини)" до розгляду зумовленості останньої такими з них, як духовні традиції Середнього і Далекého Сходу, дослідник, зокрема, присвятив основну увагу впливу на поета його ідей Свами Вівекананди та Рабіндраната Тагора. У другій його розвідці звертають на себе увагу знову початковий і заключний – шостий – "штрихи"-розділи. Розглядаючи у першому з них – «Щоб хміль поезії круг тебе вився...» (Містика імені й долі Павла Тичини)" християнську семантику імені поета, І. Ольшевський закінчує книгу знаковою для П. Тичини темою космосу в нарисі «"Вдивляюся в небо як в нотну книгу..."» (Астрономічна символіка у творах Павла Тичини)".

Висновок. Виконаний аналіз дозволив нам виокремити такі три наступні провідні аспекти визначення і вивчення філософських засад ранньої творчості П. Тичини в ХХ – на початку ХХІ ст.: 1) відсутність дотепер формулювання і системного розроблення в тичинознавстві теми нашої роботи за винятком початкових спроб на кожному з його етапів; 2) вузькоспеціальність поодиноких спроб таких досліджень, передусім їх майже цілком літературознавчий чи мовознавчий характер, але, за винятком праць В. Юринця [32] та І. Ольшевського [14, 15], не фаховий філософсько-культурно-філософський; 3) домінуюча зумовленість основних здобутків чи не всіх цих студій, головним чином саме радянського періоду, політичною кон'юнктурою розвитку вітчизняної гуманітаристики і, як наслідок, послідовне ізоляціоністсько-радянсько-антиєвропейське мітологізування творчої постаті і спадщини П. Тичини. З огляду на це, ми бачимо перспективність розроблення цієї теми у річці сформованого у новітньому тичинознавстві міждисциплінарного, критично-демітологізуючого наукового пошуку.

Разом із тим у центрі нашої уваги у цій статті, як і в полі зору кожного зі згаданих у ній тичинознавців з різних політичних таборів та століть, винятково наочно й водночас вкрай непрозоро мерехтить уявний образ головного творця тичининського міфу – найавторитетнішого й разом чи не найскромнішого розробника двох перших, таких виразно взаємозаперечних і, проте, навзаєм доповнюваних періодів вітчизняного тичинознавства – самого Павла Тичини. Його так до кінця й не пізнане в усіх радісно-трагічних злетах і падіннях життя, непідвладне в своїй суті, в чому ми тепер остаточно переконані, ригористичним апологетам як класичного соцреалістичного пуризму, так і не менш пуристичної постмодерної політкоректності, заковане в кожному з рядків та кожній з літер його Тексту й, головним чином, саги його творчого та особистісного народження й таки самознищення – поеми-симфонії "Сковорода". Напевно, її центральний образ – загадкова постать мандрівного старчика-філософа Григорія і його нове духовне втілення в чи не найвідданішому учні-поеті з Півдня – реформаторі, як і він, українських письменства і культури, – одвічна загадка і водночас розгадка українського міфу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Буревій К. Боротьба за радість (Творчий шлях П. Тичини) / Кость Буревій // Червоний шлях. – 1929. – № 7. – С. 9–105.
2. Вдовиченко Г. В. Культурфілософська спадщина філософів УСРР епохи "Розстріляного Відродження": монографія / Г. В. Вдовиченко. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2015. – 511 с.
3. Вдовиченко Г. В. Післямова. "Хай стрінуть, як росу в маю, всю душу сонячну твою..." // Сергій Шиковець. Буття Павла Григоровича: осмислення життєвого і творчого шляху Тичини. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2014. – С. 133–138.
4. Вдовиченко Г. В. Творча спадщина П. Тичини як об'єкт історико-філософського дослідження В. Юринця / Г. В. Вдовиченко // Дні науки філософського факультету-2007: Міжнародна наукова конференція (18–19 квітня 2007 року): Матеріали доповідей та виступів. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2007. – Ч. IV. – С. 6–8.
5. Гальченко С. Текстологія поетичних творів П. Г. Тичини / С. А. Гальченко. – К.: Наук. думка, 1990. – 130 с.
6. Губар О. Павло Тичина. Літературний портрет / Олександр Губар. – К.: ДВХЛ, 1961. – 134 с.
7. Захарчук І. В. Війна і слово (Мілітарна парадигма літератури соціалістичного реалізму) / І. В. Захарчук. – Луцьк: ПВД "Твердиня", 2008. – 406 с.
8. З любов'ю і болем: Спогади про Павла Тичину / Упор. М. Павленко. – К.: Міленіум, 2007. – 350 с.
9. Історія української літератури. ХХ століття. У 2 кн. Кн. I. 1910–1930-ті роки. Навч. посібник. – К.: Либідь, 1993. – 784 с.
10. Ключок Г. "Душа моя сонця наміряла...": Поетика "Сонячних кларнетів" Павла Тичини / Григорій Ключок. – К.: Дніпро, 1986. – 367 с.
11. Корсунська Б. Філософські мотиви у творчості Павла Тичини / Б. Л. Корсунська. – К.: Наук. думка, 1977. – 226 с.
12. Майдан І. Зріст і сила творчості Павла Тичини. Вітер з України / І. Майдан // Червоний шлях. – 1925. – № 3. – С. 189–201.
13. Народні пісні в записках Павла Тичини / упор. В. І. Суржа. – К.: Музична Україна, 1976. – 175 с.
14. Ольшевський І. Е. Павло Тичина: нові штрихи до містичного портрета // Ігор Ольшевський. – Луцьк: ВМА "Терен", 2012. – 184 с.
15. Ольшевський І. Е. Павло Тичина: таїна життя і творчості // Ігор Ольшевський. – Луцьк: ВМА "Терен", 2005. – 140 с.
16. Павленко М. Тичининська формула українського патріотизму: Монографія / Марина Павленко. – Умань: АПМІ, 2002. – 180 с.
17. Павлові Тичині. Збірник, присвячений сімдесятиріччю з дня народження і п'ятдесятиріччю літературної діяльності поета / Упор. О. Килимник. – К.: Рад. письменник, 1961. – 391 с.
18. Павло Тичина. "Соняшні кларнети" / Павло Тичина // Андрій Ніковський. "Vita Nova". – К.: МКПТ, 2000. – 143 с.
19. Про Павла Тичину: статті, нариси, спогади / Упор. Г. Донець. – К.: Радянський письменник, 1976. – 296 с.
20. Співець єдиної родини: статті, есе, спогади, художні твори про П. Г. Тичину / Упор. З. Гончарук. – К.: Рад. письменник, 1981. – 303 с.
21. Співець нового світу: спогади про Павла Тичину / Упор. та прим. Г. Донця. – К.: Дніпро, 1971. – 512 с.
22. Степняк М. До проблеми естетики Павла Тичини / М. Степняк // Червоний шлях. – 1930. – № 10. – С. 11–12.
23. Стус В. Феномен доби (сходження на Голгофу слави) / Василь Стус. – К.: Знання, 1993. – 95 с.
24. Тельнюк С. Молодий я, молодий... (Поетичний світ Павла Тичини (1906–1925)) / С. В. Тельнюк. – К.: Дніпро, 1990. – 424 с.
25. Тельнюк С. Неодцвітаюча весно моя...: Роман-есе про Поета і його Дружину / Станіслав Тельнюк. – К.: Рад. письменник, 1991. – 335 с.
26. Тельнюк С. Павло Тичина. Біографічна повість / Станіслав Тельнюк. – К.: Молодь, 1979. – 336 с.
27. Тельнюк С. Павло Тичина. Очерк поетического творчества. – М.: Худож. література, 1974. – 277 с.
28. Тельнюк С. Червоних сонць протуберанці. Чотири зустрічі з Павлом Тичиною / Станіслав Тельнюк. – К.: Рад. письменник, 1968. – 189 с.
29. Тичина П. Зібрання творів: У 12 тт. Тт. 1–12 / Павло Тичина. – К.: Наук. думка, 1983–1990.
30. Тичина П. З минулого – в майбутнє. Статті, спогади, нотатки, начерки, інтерв'ю / Павло Тичина. – К.: Дніпро, 1973. – 344 с.
31. Хархун В. П. Соцреалістичний канон в українській літературі: генеза, розвиток, модифікації / Валентина Хархун. – Ніжин: ТОВ "Гідромас", 2009. – 508 с.
32. Юринець В. Павло Тичина. Спроба критичної аналізи / Володимир Юринець. – Х.: Книгоспілка, 1928. – 115 с.

REFERENCES:

1. Bureviiy, K. (1929). Borotbya za radist (Tvorchyj shlyakh P. Tychyyni) [The struggle for joy (Creative way of P. Tychyyni)]. *Chervonij shlyakh*, 3, 9–105.
2. Vdovychenko, H. V. (2015). *Kulturny filozofskaya spadshyna filosofiv USRR epochy "Rozstrylanogo Vidrodzhennya": monografiya* [The philosophy of culture heritage of the Shooated Renaissance's philosophers of the Ukrainian SSR: monograph]. Kyiv, Kyivskiy universitet.
3. Vdovychenko, H. V. (2014). Pisl'yamova. "Hay strinyt, yak rosy v may, vsiy dyschy sonyaschny tvoju..." [Afterword. "Let them meet, like dew in May, your whole sunny soul..."]. In *Shykovets S. Buttya Pavla Hryhorovycha: osmyslennya zhyt'tevogo i tvorchogo schlyahy Tychyyni* [Genesis of Pavlo Hryhorovych: comprehension of the life and creative path of Tychyyni]. Kyiv, Kyivskiy universitet.

4. Vdovychenko, H. V. (2007). *Tvorchya spadschyna P. Tychyny yak ob'ekt istoriko-fylosofskogo doslidzhennya*. [The creative heritage of P. Tychyna as an object of historical and philosophical research]. *Dnyi nauki fylosofskogo fakultetu-2007: Mizhnarodna naukova konferenciya (18–19 kvitnya 2007 roky)*. Kyiv, Kyivskiy universitet. Ch. 4, 6–8.
5. Halchenko, S. (1990). *Tekstologiya poetychnych tvoriv P. H. Tychyny* [Textology of poetic works of P. H. Tychyna]. Kyiv, Naukova dumka.
6. Gubar O. (1961). *Pavlo Tychyna. Literaturniy portret* [Pavlo Tychyna. Literary portrait]. Kyiv, DVHL.
7. Zacharchuk, I. V. (2008). *Vijna i slovo (Militarynyy paradym lyteratyrnyy sotsyalystychnyy realizm)* [War and the word. The military paradigm of the literature of Socialist Realism]. Lytsk, Tverdnyia.
8. *Z lybovy i bolem: Spogady pro Pavla Tychyny* [With love and pain: memories of Pavlo Tychyna] (2007). Kyiv, Millenium.
9. *Istorija ukrajinskoy literatury. XX st. U 2 kn. Kn. 1. 1910–1930 r. Navch. posibnyk* [History of Ukrainian literature. XX century. In 2 books. Book 1. 1910–1930 ss.: tutorial], (1993). Kyiv, Lybid.
10. Klochek, H. (1986). "Dyscha moja sontsa namriyala": *Poetyka "Sonyachnykh klarnetiv" Pavla Tychyny* ["My soul has dreamed the Sun": Poetics of "Solar Clarinets" by Pavlo Tychyna]. Kyiv, Dnypro.
11. Korsynska, B. (1977). *Filosofskiy motyv y tvorchosti Pavla Tychyny* [Philosophical motives in the creativity of Pavlo Tychyna]. Kyiv, Naykova dymka.
12. Maydan, I. (1925). *Zrist i syla tvorchosti Pavla Tychyny. Viter z Ukrainy* [Growth and strength of creativity of Pavlo Tychyna. Wind from Ukraine]. *Chervonyy shlyakh*, 3, 189–201.
13. *Narodnyy pisnji v zapsyach Pavla Tychyny*. (1976). [Folk songs in the recordings of Pavlo Tychyna]. Kyiv, Myzuchna Ukrainia.
14. Olshevskiy, I. E. (2012). *Pavlo Tychyna: novi shtrychy do mistychnogo portreta* [Pavlo Tychyna: new touches of the mystical portrait]. Lytsk, Teren.
15. Olshevskiy, I. E. (2005). *Pavlo Tychyna: tajna zhyttya i tvorchosti* [Pavlo Tychyna: the secret of life and creativity]. Lytsk, Teren.
16. Pavlenko, M. (2002). *Tychynynska formyla ukrajinskogo patriotizmu: monografiya* [Tychyna's formula of Ukrainian patriotism: monograph]. Uman, ALMI.
17. Pavlovi Tychyni. *Zbirnyk, prysvyacheny simdesyatyrychchy z dnya narodzhennya i pyatdesyatyrychchy literaturnoyi dyalnosti poeta* [To Pavlo Tychyna. A collection, dedicated to the seventieth birthday and fifty years of the poet's literary activity]. (1961). Kyiv, Radyanskiy pysmennyk.
18. Pavlo Tychyna. "Sonyashnyi klarnety". Andriy Nikovskiy. "Vita Nova". (2000). [Pavlo Tychyna. "Solar Clarinets". Andriy Nikovskiy. "Vita Nova"] Kyiv, MKPT.
19. *Pro Pavla Tychyny: statyi, narysy, spogady* [Of Pavlo Tychyna: articles, essays, memoirs], (1976). Kyiv, Radyanskiy pysmennyk.
20. *Spivjets yedynoi rodyny: statyi, ese, spogady, hydozhni tvory pro P. H. Tychyny* [Single Family Singer: Articles, essays, memoirs, artworks about P. Tychyna], (1981). Kyiv, Radyanskiy pysmennyk.
21. *Spivjets novoho svity: spogady pro Pavla Tychyny* [New World Singer: memoirs of P. Tychyna], (1971). Kyiv, Dnypro.
22. Stepnyak, M. (1930). *Do problemy poetyky Pavla Tychyny* [To the problem of the P. Tychyna's poetics], *Chervonyy shlyakh*, 10, 11–12.
23. Stys, V. (1993). *Fenomen doby (shodzhennya na Holhofy slavy)* [The phenomenon of the era (the ascent of Calvary glory)]. Kyiv, Znannya.
24. Telnyk, S. (1990). *Molodyi ja, molodyi...* [Poetychnyyi svit Pavla Tychyny (1906–1925)]. [Young me, young... (The poetic world of P. Tychyna (1906–1925))]. Kyiv, Dnypro.
25. Telnyk, S. (1991). *Neodcvitajcha vesno moja... Roman-ese pro Poeta i jogo Dryzhyny* [My unfading spring... Roman essay on the Poet and his Wife]. Kyiv, Radyanskiy pysmennyk.
26. Telnyk, S. (1979). *Pavlo Tychyna. Biografichna povist* [Pavlo Tychyna. Biographical story]. Kyiv, Molod.
27. Telnyk, S. (1974). *Pavlo Tychyna. Ocherk poeticheskogo tvorchestva* [Pavlo Tychyna. Essay on his poetry]. Moscow, Hydozhestvennyaya literatyrna.
28. Telnyk, S. (1968). *Chervonykh sonts protuberyantsi. Chotiry zystrichi z Pavlom Tychynoju* [Red suns prominences. Four meetings with Pavlo Tychyna]. Kyiv, Radyanskiy pysmennyk.
29. Tychyna, P. (1983–1990). *Zibryannya tvory: y 12 tt.* [Collected works: in 12 vol.]. Kyiv, Naykova dymka.
30. Tychyna, P. (1973). *Z mynylogo – v majbytnye. Statyi, spogady, notatky, nacherky, intervju* [From the past to the future. Articles, memoirs, notes, essays, interviews]. Kyiv, Dnypro.
31. Harhyn, V. P. (2009). *Sotsrealistychnyy kanon v ukrajinskyj literatyrni: geneza, rozvytok, modyfikatsii* [Socialist-Realistic Canon in Ukrainian Literature: genesis, development, modifications]. Nizhyn, TOV Hydromas.
32. Yurinet, V. (1928). *Pavlo Tychyna. Sproba krytychnoyi analisy* [Pavlo Tychyna. Critical review experience]. Kharkiv, Knygospilka.

Надійшла до редколегії 18.11.19

Г. В. Вдовиченко, д-р филос. наук, доц.
 Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
 ул. Владимирская, 60, г. Киев, 01033, Украина

ФИЛОСОФСКИЕ УСТАНОВКИ РАННЕГО ТВОРЧЕСТВА П. ТЫЧИНЫ КАК ОБЪЕКТ МОДЕРНИСТСКО-ПОСТМОДЕРНИСТСКОГО МИФОТВОРЧЕСТВА

В статье классифицируются и освещаются охватывающие последние сто лет три этапа – досоветский, советский и постсоветский – исследования и мифологизации жизни и творчества П. Тычины на примере изучения в Украинской державе, УССР, Украине и за рубежом философских установок его раннего творчества. В контексте системного рассмотрения специфики формирования упомянутых этапов в течение 1918–2019 гг. на материалах, в том числе малоизвестных, исследован более пятидесяти представителей отечественного и зарубежного тычиноведения, как и широкого круга материалов поэтического, прозаического, научно-публицистического и эпистолярного наследия П. Тычины и его коллег-современников, предпринята попытка критического междисциплинарного – культурологическо-философско-литературоведческого – анализа идейно-мировоззренческих основ и итогов модернистской и постмодернистской мифологизации раннего творчества П. Тычины как ведущего творца и символа украинских модернистско-соцреалистической литературы и в целом культуротворчества.

Ключевые слова: миф, мифотворчество, тычиноведение, раннее творчество П. Тычины, философские установки, украинская литература XX в., Модерн, Постмодерн, соцреализм.

H. V. Vdovychenko, Doctor of Philosophical Science, Associate Professor
 Taras Shevchenko National University of Kiev,
 60, Volodymyrska Street, Kyiv, 01033, Ukraine

PHILOSOPHICAL ATTITUDES OF THE EARLY WORKS OF P. TYCHYNA AS AN OBJECT OF MODERNIST-POSTMODERN MYTH CREATION

The article classifies and highlights three stages spanning the last hundred years – pre-Soviet, Soviet and post-Soviet, of research and mythologization of the life and creation of P. Tychyna, using the example of studying the philosophical attitudes of his early work in the Ukrainian state, the Ukrainian SSR, Ukraine and abroad. The specifics of the formation of the mentioned stages during 1918 – 2019 were systematically considered on materials, including little-known, studies of more than fifty representatives of domestic and foreign tychnology, as well as a wide range of materials of the poetic, prosaic, scientific-journalistic and epistolary heritage of P. Tychyna and his contemporary colleagues. In the context of this review an attempt was made of critical interdisciplinary analysis – cultural and philosophical and literary, of the ideological foundations and the results of the modernist and postmodern mythologization of the early creativity of P. Tychyna as the leading creator and symbol of Ukrainian Modernist and Socialist-Realistic literature and, in general, cultural development.

The article identifies three leading aspects of defining and studying the philosophical foundations of P. Tychyna's early work in the twentieth – early twenty first centuries: 1) the absence of the formulation and systematic development of the topic in P. Tychyna studies, except for the initial attempts at each of its stages, so far; 2) the narrow specialty of individual attempts at such research, first of all, almost entirely literary or linguistic, but not professional philosophical and cultural philosophical; 3) the dominant conditionality of the major achievements of almost all of these studies, mainly the Soviet period, the political environment of the development of national humanities and, as a consequence, the consistent isolationist-Soviet-anti-European mythology of P. Tychyna's creative figure and heritage. In view of this, the development of this topic in the context of an interdisciplinary, critically-demythologizing scientific search, formed in the contemporary P. Tychyna studies, has been identified as promising.

Key words: myth, mythmaking, tychnology, early creativity of P. Tychyna, the philosophical attitudes, the Ukrainian literature of the XX c., the Modern era, the Postmodern era, the Socialist Realism.